

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.rugazeta_zamanКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ОЛИМПИАДА

Жангы рекордлагъа учундургъан деменгили эришуле башлангандыла

Тюнене Пекинде XXIV Къыш Олимпиада оюнла башлангандыла. Алай бла 17 кюнню ичинде битеу дуняны белгили спортчулары кючлерин сынарыкъдыла.

Къыш Олимпиаданы, жай Оюнланыча, арт кезиуге кёчюре турмагандыла. Болсада стартла ковид бла байламлы жорукълагъа тийишлиликде ётерикдиле. 2008 жылдача, бу Оюнланы да къуанчлы ачылыулары «Чыпчыкъ уя» деген миллет стадионда бардырылганды. Аны постановкасын,

14 жыл мындан алгъача, белгили режиссёр Чжан Имоугъа ышангандыла.

Быйылгъы эришулеге 95 къыралдан 4 мингден аслам спортчу къатышырыкъдыла. Россейли спортчулары саны 212 болады. Ала спортну 15 тюрлюсюнде 109 комплект майдал ючюн эриширикдиле.

Къыш Оюнланы юслеринден айтханда, алагъа бу жолгъа дери болмагъан, 7 жангы тюрлюсю къошулганды:

Бизникилени юслеринден айтханда, хоккейден жыйымдыкъ командабызда къоранчла болгандыла. Ковид бла байламлы болумну эсге ала, спортчуларыбызны энчи

самолёт бла окъуна элтген эселе да, Къытайда этилген тест келгенлени араларында да аругъанла болгъанларын кёргюзтгенди. Алай хоккейден эришуле энтта да бир ыйыкъдан башланырыкъларын эсге ала, спортчула Оюнлагъа къатышырча болурла деп ышанабыз.

Олимпиаданы къуанчлы ачылыуунда Россейни командасыны аллында байракъланы белгили спортчула Ольга Фаткулина бла Вадим Шипачёв элтгендиле. Бу сыйлы жумушну алагъа ышанганлары жалаанда бир кюн алгъа белгили болгъан эди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПАРЛАМЕНТ

Къырал органла башчылыкъгъа алгъан праволу актланы тизмеси кенгертилгенди

КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуу видеоконференция амал бла къуралганды. Аны спикер **Татьяна Егорова** бардырганды. Депутатла федерал эм республикалы законланы проектлерин сюзгендиле.

Парламентарийлени къаууму КъМР-ни Конституциясына тюзетиулени хазырлап, законопроектни президиумну къарауна бергендиле. Ала «РФ-ни субъектлерине власть органланы ишлерин къурауну битеулю принциптерини юсюнден» федерал закон кючюне киргени бла байламлы хазырлангандыла. Алай бла республиканы къырал власть органлары кеслерини ишлеринде башчылыкъгъа алгъан праволу актлагъа федерал

конституциялы законла да къошулгандыла. Проектде КъМР-ни Конституциясын игилендириу жаны бла башха тюрлениуле да бардыла.

«КъМР-де къырал граждан службаны юсюнден» республикалы законну 21-чи статьясына тюзетиулеге да къаралганды. Законопроект федерал излемлеге келишдирилгенди. Законодательство, жер-жерли самоуправленианы соруулары жаны бла комитетни башчысы **Борис Мальбаховну** айтханына кёре, тюрлениуле айлыкны фондун къурауну низамы бла байламлыдыла.

Президиум «Эл мюлк жерлени битимлиликлерин игилендириу жаны бла къырал низамны юсюнден» законну 3-чю статьясына тюзетиулени да сюзгендиле. Аграр со-

руула, табийгъатны хайырланыу, экология эм тегерекдеги къудуретни къоруулау жаны бла комитетни башчысы **Артур Текушевни** айтханына кёре, ала «РФ-ни бир-бир законларына тюрлениуле кийириуну юсюнден» федерал закон кючюне киргени бла байламлы хазырлангандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КъМР-ни 100-жылпыгына

Азатлыкъ берген
властьны жакълагъанды

3 бет

Усталыкъ

Дерслерини къыйматы –
окъуучуларыны сагъыш
эте, оюмлай билгенлери

4 бет

Маданият

«Жулдузчукъла» сабий
юлгюлю къауум жырлайды»

10 бет

Къырал органла башчылыкъга алгъан праволу актланы тизмеси кенгертилгенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Анга кёре, Россейни субъектлеринде халкъны эмда жер-жерлени къоркъуулу табиьгъат болумладан къоруулауулау жууаплы органла жерлени битимлиликлерин жалчытыу жаны бла мадарланы толтургъандан сора да, эл мюлкге жараулу жерлени къырал тизмесине шартланы жыйышдырыгъа, сюзерге эм берирге борчлу этилгендиле.

- Толтуруучу власть органла эл мюлк жерлени болумларыны юслеринден шартланы къырал реестрге берирге жууаплы этилгендиле, - дегенди Артур Текушев.

Ол кюн президиум дагыда

«КъМР-де тегерекдеги къудуретни къоруулауу юсюнден» республикалы законну 3-чю статьясына тюзетиулене, «Халкъны эм жер-жерлени къоркъуулу табиьгъат эм техноген болумладан къоруулауу юсюнден» законну 9-чу статьясына тюрлениулене да тинтгендиле. Андан сора да, «Урлукъчулукъну юсюнден» республикалы закон кючюн тас этгенини юсюнден» законопроектге да къарагъандыла.

Битеу проектле да сейирлери болгъан органлага берилгендиле. Ала сюзюлгенден сора, этилген эсгертиуле тинтилип, документле Парламентни пленар жыйылыууну къараууна кёргюзтюллюкдюле.

Жыйылыуда федерал законланы проектлери да тинтилгендиле, алада сёз экологияны, экономиканы юслеринден баргъанды, РФ-ни Агъач кодексине тюзетиуле да сюзюлгендиле.

Къурулуш, жашау журт-коммунал мюлк эм отлукъ-энергетика комплекс жаны бла комитетни башчысы **Руслан Токов** «Жашау журт» регион программаны чеклеринде юйлени ишлетиуню тирилтиуну мадарлары» жаны бла сорууну сюзгенде президиум чыгъаргъан эсгертиуле къалай толтурулгъанларын билдиргенди.

КъМР-ни Парламентини
пресс-службасы.

Къуллукъыга салыу

Къадырланы Азрет — прокурорну орунбасары

Россей Федерацияны Генеральный прокуроруну 2022 жылны 31 январында чыгъарылгъан буйругъу бла юстицияны тамата советниги Къадырланы Владимирни жашы Азрет 2020 жылны 8 февралында Къабарты-Малкъар Республиканы прокуроруну орунбасарыны къуллукъуна салыннганды.

Къадырланы Азрет 1971 жылда КъМАССР-ни Советский районуну Совет посёлкасында туугъанды. Къабарты-Малкъарны прокуратурасыны органларында урунуп 1992 жылда Дагъыстанны къырал университетин бошагъандан сора башлагъанды. Алгъа Совет районуну прокуроруну болушлукъчусу, андан сора республиканы прокуроруну болушлукъчусу, ызы Нальчик шахарны прокуроруну болушлукъчусу болуп ишленгенди.

2006 жылны октябринден 2011 жылны июль айына дери Элбрус район сюдню судьясы болуп тургъанды. 2012 жылны февраль айында уа жангыдан республиканы прокуратурасына алыннганды. Анда федерал законодательствону толтуруу не халда болгъанына надзор этген управленианы экономика, табиьгъатны хайырланыу, предпринимательлени эркинликлерин къоруулау жаны бла законла къалай толтурулгъанларына надзор этген бёлюмюню прокуроруну къуллукъуна салыннганды. 2018 жылдан бери уа Элбрус районуну прокурору болуп ишленгенди.

Юйюрлюдо, юч сабий ёсдюреди.

Жангы рекордлага учундургъан деменгили эришиуле башланнгандыла

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеди.

Бу Олимпиада оюнлагъа дипломатиялы къаршылыкъ этген 6 къырал бардыла. Спортчуларына эришиулеге къатышыргъа ала чырмау салмагъанлыкъгъа, Къытайдан келген чакъырыу къагъытлагъа уа Американы, Великобританияны, Канаданы, Австралияны, Литваны, Косовону, Японияны эм Германияны къырал къуллукъчулары эс бурмай къойгъандыла.

Дагыда Шимал Кореяны командасы да къатышмайды. Ол а Халкъла аралы Олимпиада Комитетни оноуу бла байламлыды. Эсигизге салайыкъ, ала былтыр Токиода озгъан

жай Олимпиада оюнлагъа къатышыргъа унамай къойгъан эдиле.

Пекиннге келген къонакъланы араларында РФ-ни Президенти Владимир Путин да барды. Ол Оюн-

ланы къууанчлы ачылыуларына къатышырдан алгъа Къытайны таматасы Си Цзиньпин бла къыралла аралы байламлыкъланы кючлеу жаны бла тубешиу ётдюргенди.

Россейли спортчула бу жол да эришиулеге Олимпиада комитетни байрагъы бла къатышадыла.

Майдалла бла байламлы умутланы юсюнден айтхан бюгюнлюкде къыйыныракъды. Нек дегенде вирус бла байламлы болум кюн сайын кесини тюрлениулерин кийире барады. Болсада майдалла саны бла биринчи жерде экспертле Норвегияны командасын кёредиле. Россейни жыйымдыкъ командасын а ючюнчю тизмеде орнатадыла. Кёрейик.

Эришиуле уа, Оюнланы ачылыуларын да сакъламай, башланнгандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ
Аминат.

Оператив штаб

Госпитальлада жерле кёбейтилгендиле

КъМР-де 4 февральда коронавир 348 адамга жукъгъанды. Февральны аллындан бери озгъан төрт кюнню ичинде бу ауруу 1,2 минг адамда ачыкъланнганын белгилерчады.

КъМР-де Оператив штабдан белгиле этгенлерича, битеу да бирге COVID -19 республикада 46,6 минг адамга жукъгъанды. Ауруу жайылып башлагъан кезиуден бери 41,5 минг адам сау болгъандыла, ол санда тюнене 186 инсан. Алай аны къыйынлыгъын кётюралмай ауушханланы саны минг бла жарымдан озгъаны жарытады - пандемияны аллындан бери 1588 саусуз. Ол санда тюнене ючеулен ёлгендиле.

Республикада бу ауруудан багъарча 4 госпиталь къуралгъанды, алада жерле 980-нге дери кёбейтилгендиле. Артыкъда къоркъу-

улу жукъгъан аурууланы госпитальларында шёндю 816 саусуз турадыла. Аладан 170-си акъылбалыкъ болмагъанладыла. Жукъгъанланы арасында сабий сакълагъан тишириула да бардыла - 34 жаш ана.

Реанимация бёлюмде 73 адам турадыла, аладан 9-су ИВЛ-аппаратха къошулупдула, 28 саусузгъа ИВЛ-аппаратны болушлукъу керекди.

15,4 мингден аслам адам инфекция жукъгъаны бла байламлы кеслерине амбулатория амал бла багъадыла, аладан 5,1 минги - сабийледиле. Саусузланы арасында коронавир жукъгъаны 8,4 минг адамда тохташдырылгъанды.

Бюгюнлюкде республиканы халкъыны 42,6 проценти коронавирсха къажуу дарманы салдыргъандыла - 276,7 минг адамга жууукъ.

Оператив штабны келечилери къызыулулукъгъуз кётюрюлюп, жётел этип,

кёкюрегигиз къысып, вирус жукъгъанына ишеклик бар эсе, кесигизни багъуу мадарла этмей, поликлиникагъа сёлешип, врачны чакъырыргъа кереклисин эсгертедиле.

Россейде тюнене ауругъанланы саны 168,2 мингден аслам болгъанды. Алай бла къыралда коронавирсдан 12,4 миллион инсан ауругъандыла, бюгюннге 10,4 миллион сау болгъандыла. Пандемияны аллындан бери аурууну къыйынлыгъын кётюралмай, 334 мингден аслам саусуз ёлгендиле, ол санда тюнене 682 пациент.

Саулукъ сакълауну халкъла аралы организациясыны тарихлерине кёре битеу дуняда COVID -19 инфекция 380,3 миллион адамга жукъгъанды, жарсыуула, андан ауушханланы саны 5,6 миллиондан озгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырагъанды.

ЖОКЪЛАУ

Эллилени айтханларына эс бурулукъду

Кёп болмай Чегем районуну администрациясыны башчысы **Юра Борсов** ишчи жолоучулукъуну чеклеринде Яникойда болгъанды. Аны юсюнден бизге муниципалитетни администрациясыны пресс-службасындан билдиргендиле.

Юра Карабиевич эллиле бла тубешип, аланы айтханларына тынгылагъанды. Жамауат бла ушакъны кезиунде сёз элни жашауун игилендириуну амалларыны, социал жумушланы, административ учрежденияланы халларыны, жерни ортакъгъа алып хайырланыуну эмда башха жумушланы юслеринден да баргъанды.

Район башчы, эллилени айтханларына уллу эс бургъанды эмда аланы жарсытхан кемчиликле бла байламлы мадарла этгенди.

Эсге сала айтсакъ: жууукъ заманда Яникойда къыралны бла предпринимательлени хайырындан 600 квадрат метр чакълы бирни тутхан физкультура-саулукъландыруу комплекс ишленгенди. Аны тренажёрлары, медицина пункту, тренерлени кабинетлери, кийимлени алышырча жер эм жууунуучу жери да бардыла. Тутушудан бла боксдан жараула бардырыгъа алаамат онгла да къуралгъандыла.

Аны бла бирге Звёздный элде 40 сабийге ясли ишленгенди. Аны сабийле жукълагъан, ойнагъан отоулары, медицина, методика кабинетлери, спорт залы да бардыла. Тийреси да айбатландырылгъанды. Къоркъуусузлукъгъа да аслам эс бурулгъанды - тегерекинде камерала салыннгандыла эм от тюшмезча мадар этилгенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

КЪМР-НИ 100-ЖЫЛЛЫГЫНА

АЗАТЛЫКЪ БЕРГЕН ВЛАСТЫНЫ ЖАКЪЛАГЪАНДЫ

Мусукаланы Къартлыкны жашы Туугъан, Кенделен жетинчи кере жангыргъанда, ары Булунгудан кенденди. Аны Гыттыулары Жанголчадан эки жашы бла эки кызы, ол ауушхандан сора сабийлеге аналык этген Маккаланы Жумхарийден да терт жашы болганды.

Ахмат 1883 жылда тууганды. Ол заманда тереде болганыча, атасы аны эфенди этерге суйгенди. Алай бла, Ахмат Кенделенде межгитледен бирине жюрюп, Къуран окъурга юйренгенди. Аны биргесине Энейланы Алий эфендини эки жашы Махмут бла Магомет, Ностулары Юсюп, Къарачайдан белгили кырал къуллукчу, арда Москвада Наркомнацда ишлеп турган Алийланы Умар да окъугъандыла. Бир къауум жаш болуп, была арда окъуулары Дагъыстанда Темирхан-Шурада (Буйнакск) ёсдюргендиле, хаж кылыргъа да барып келгендиле.

Бу башында сагынылган жашланы бири да болмаганды эфенди. Ала, жангы власть жашауну иги

Мусукаланы Тууганны жашы Ахмат Къабарты-Малкъарда белгили адамды. Ол кеси заманында республикада инкыйлап тюрлениулеге тири къатышханды, халкыны келир кюню жарык болур ючюн кюрешде бандитлени къолларындан жоюлганды.

Отузунчу жыллада республикада, саулай кыралда да ара мюклел кыралда башлагъанда, кепле ачыгъандыла. Ол мюклелени кыралга буюрулганла, байла, бийле бла бирге кеси кыйынлары бла аяк тиреп башлагъанлары да тутуп, сибирлик этип, ырысхыларын колхозга, совхозга ётдюрге суйгендиле. Ол сынау кезиуде тилчилик, жалган дау айтыу адетге кирип кыралган эди. Ол заманда Мусука улуна бютунда кыйын тюшгенди – ол Къабарты-Малкъарны область сюдюню председателини орунбасары, ВКП(б)-ни обкомуну бюросуну да келечиси болганы бла байламлы тау элде даула чыкыган жерлеге жюрюгенди. Къолундан келгенича, кеплеге тюзлюкню орнашдыргъа болушханды.

Николай Виноградов, шофёрлары Е. Караев ала кыралларындан этгендиле дейдиле.

Ахматны кырындашлары да кесине тийишли эдиле. Батокъа Бахсан ауузда мюлк тамата болуп турганды. Улуу Ата журт урушха, кыралны кыруулай, аны беш жашы кетгендиле: Мустафа, Ата журт урушну 2-чи даражалы орденин алган лейтенант Хызир, «За отвагу» майдаллы Юсюп, Мажит, Къызыл Жулдузну орденине тийишли болган капитан Ибрагим. Аладан экиси – Ибрагим бла Мажит кыайтхандыла. Ибрагим профессионал аскерчи болганды. Ол генеология илмуну мурдорун салган Александрны атасыды. Мажит а милицияда, орта мюлк къуллуклада ишленди.

Ахматны бир кырындашы Магомет, Элбрус районда комсомолчулары таматары, 1928 жылда кулаклары кыралларындан жоюлганды.

Племсовхозну директору Мусукаланы Хамитни Кенделенде тутуп, фашистле Прохладнага барган жолда окоплада илишаннга салгандыла.

Хызир деген кырындашы, Нальчикде окъуй турганлай, Ахматны бушуу хапарын эшитгенде, жюреги тутуп ауушханды.

Мусукаланы Исмайыл «Эльбрусский» совхозну, Нальчикде консерва заводну да директору болуп турганды. Кырындашладан кичиси эди ол.

Ахматны эгечлери Айшат Хаммалада (Барасбийлада), Батта Кертилада келин эдиле. Ахмат жоюлганда, аны Гирхожанда Отарланы юйлерине элтген эдиле. Аны тешген окъла жерге къалай кыюлганларын айтычудула. Эгечи Батта уа, жюрегин сабыр эталмай, юсюне челек бла суукъ суу кыюучу эди дейдиле. Ахмат да, ол да намазлары не кыйын заманда да тохтатмагандыла. Жаболаны Якуб деп болганды. Ол да аллай, динин атмаган, алай къуллуклада ишлеген адам эди. Аны кызы Фатимат, халкъ жазычубуз Тёппеланы Алимни юй бичеси айтханнга кере, Ахмат жашырын намаз эте турганлай, Якуб кирип барганды. Намазын бошагъандан сора, Ахмат: «Якуб, энди сен тасхамы билдинг», – дегенде, ол асыл адам: «Ахмат, мен аны бир кишиге да айтмам. Кесим да этеме Аллахыма къуллукъ», – деген эди. Андан арысында ала бир бирге кырындашлада болгандыла.

Ахматны кесини да ариу юйюрю бар эди. Аны юй бийчеси Захират Къумукъланы Шаухалны кызы, Качиланы Хабуну анасыны эгечи, сют анасы эди. Ол тишируу кымылдаулага тири къатышханды, алагъа билим алдырыргъа кыйын салганды. Душманла Ахматны ёлтюрген кюнде ол таулу тишируулары (горянкалары) съездлеринде болганды.

Ол кюн Ахматны, нёгерлерин да Бахсан ауузуна тамата кызы Шамса ашырганды. Анга ол заманда онеки жыл бола эди. Ол, анасы айтычусуча,

атасына: «Сакъ бол», – дегенде, Ахмат: «Манга буюрулган окъ алыкъа хазыр туююлду», – деп кюлген эди. Ол а аны сакълап тура кере эдим.

Шамса Ленинчи окъуу шахарчыкда, Ленинградда рабфакда, Къабарты-Малкъар пединститутда, Бийик коммунист эл мюлк школда да окъуганды. Урунуу жолун Кенделен район арада пионерле юйюнде башлаганды. Уруш заманда партизан болуп, фашистле бла къазауатлагъа къатышханды, уста пулемётчу эди деп, аны энта да эсгереди. Сюргюнде агроном болуп ишленди. Ата журтха кыайтханда уа, эллилери аны атасыны атын жюрютген колхозга председател этгендиле. Ол жууаплы къуллукда Шамса онжети жылдан артык ишлегенди. Мюлк да айныганды, эллиле да анга ыразы болгандыла. Аны баш иеси Бештокъланы Магомет Улуу Ата журт урушдан кыайтмаганды. Кызы Валентина уа сау алтмыш жылны ичинде Кенделен элни больницасында киндик ана болуп ишленди.

Шамса эки кере да Ленинни ордени бла, «За боевые заслуги» эмда «Кавказны кыруулагъаны ючюн» деген эм башха майдалла бла да саугаланганды. СССР-ни, КъМАССР-ни да баш советлерини депутаты болганды.

Ахматны бирси кызы Мариям урушха дери Нальчикде прокуратурада ишлеп турганды, партизанда болганды. Ол Бачиланы келинлери эди. Жашлай ауушханды. Жашы Алий Нальчикде жашайды.

Ахматны тамата жашы Алий журналист эди. Ол Улуу Ата журт урушда ёлгенди. Ол, лейтенант, этген жигитликлери ючюн бир къауум кырал саугага тийишли болганды. Ол санда Кызыл Жулдузну орденине да. Аны аты «Заман» газетни редакциясыны кыбыргъасында тагылган эсгертмеде жазылыпды.

Ахматны кичи жашы Юсюп кенгюнчюлюкде геологоразведкада ишленди. Андан кыайтхан жыллада Малкъар театрыни директору, ызы бла Нальчикде солуу паркны таматасы болуп турганды. Аны кызы Жеттеланы Людмила Нальчикни 18-чи школунда элли жылдан артык ишлейди. Ол Урунуу махтаулыкуну 3-чю даражалы ордени бла саугаланганды.

Мусукаланы Ахматны атын туугъан элинде колхоз жюрютгенди. Бюгюн ол Нальчикде, Тырнауузда, Кенделенде орамлагъа аталыпды. Кенделенге кирген жерде Кърымшаухалланы Хамзат этген «Бушуулу таулу» деген эсгертме аны сыфатына кере ишленгенди. Анга аталган жырны Отарланы Омар ариу да, суйюп да жырлаучу эди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Ахлулары Ахматны обосыны къатында.

жанына бурлукъду деп, анга ийнангандыла, анга къуллукъ да этгендиле.

Мусукаланы Ахмат 1917 жылда Нальчик округну председателлерини съездлеринде алыннганды большевик партияга. Андан арысында акъ аскерчиле бла кюрше чыкыган бирлешген отрядны комиссары болуп турганды. Аны жангы властыны жаулары бла сермешледе жигитлигини юсюнден жыр тизгенле да болгандыла. 1922 жылда, Къабарты-Малкъар автоном область кыралганда, Мусука улу властыны толтуруучу комитетини кырамына киргенди. 1923 жылда уа Къабарты-Малкъар область шариат сюдюню председателини орунбасары болганды. Темуккуланы Борисни архив къагъытла шагъатлык этген китабында айтылганнга кере, жангы власть Моллаланы Исхакны, бусагъатда Нальчик-20 деген жер аны болуучу эди, ызындан тюшгенде, Ахмат аны юйюрюн кырууларга кюрешгенди. Алай бла кесине жаула тапханды.

Анда эки жыл ишленгенден сора, аны Малкъар округну коммунист партия комитетини секретарына айыргандыла. 1928 жылда уа аны ол комитетни бюросуну келечиси этгендиле.

Эфендилени тутта тебирегенлеринде, ала кеси жакълаганды. Чабдарланы Сюлемен шыйхны да ол кыруулап турганды деучюдуле. Аны тутарга юч кере келгендиле. Ол, элде эфендини иги ишлерине шагъатла табып, аланы тохтатып турганды. Ахмат кетгенден сора сынаганды сибирлик ол аламан адам. Аллай юлгюлени дагыда келтирирге боллукъду.

Республикада бек намысы жюрюген адамладан бири, Къабарты-Малкъарны сыйлы устасы, иги кесек окъуу китапны да автору Борчаланы Азрет былай айта эди: «Атам Исмайыл бек ыразы эди Мусукаланы Ахматха. Огъары Бахсанда кеплени атларын кулакга чыгарып, малларын да сыйырганда, атам Нальчикке келип, анга тюбеген эди. Ахмат Чалмасха комиссия бла бирге келип, кеп юйюрлени сибирликден кыутхарган эди. Малларын кыайтарыргъа оноу да чыгарган эди...».

Айхай, къолдан кетген ырысхыны, этгюлген суунуча, ким жыялады арта? Ол малла Элбрус совхозга ётгендиле деп, юч кере дауларга тюшгенди аланы сюрюп кетгенледен. Анга архив къагъытла шагъатдыла. Жоюлган да Мусукаланы Ахмат бла партияны окружкомуну секретары

Сыйлау

Кыйынына — тийишли багъа

Республиканы эл мюлкюню айныуна уллу кыйын салган селекционерден бири Малкъондуланы Алийни жашы Хамитге «КъМР-ни илмусуну сыйлы къуллукъчу» деген ат берилгенди. Аны юсюнден бизге РАН-ны регион арасыны пресс-службасындан билдиргендиле.

Эл мюлк илмуланы доктору Малкъондуланы Хамитни аты Къабарты-Малкъардан тышында да кенг белгиледи. Кесини кандидат диссертациясын ол 1975 жылда «Къабарты-Малкъарда кюзлюк будайны жангы тюрлюлерин ёсдюрюню баш амаллары» деген темага жарашдыргъан эди. Илму ишини башчысы уа белгили академик Иван Шатилев болгъанды.

1982 жылда Малкъонду улу СССР-ни Эл мюлк министерствосунда эл мюлкге оноучула хазырлау жаны бла бийик школну бошагъанды, Нартюхню битеуроссей илму-тинтиу институтуну эм КъМР-ни Эл мюлк илму-тинтиу институтуну таматаларыны орунбасарлары болуп ишлегенди.

Аны 27 жылны ичинде бардыргъан тинтиулерини ахыр эсеби уа доктор диссертациясы болгъанды. Ол аны 1998 жылда «Шимал Кавказны ёзен жерлеринде кюзлюк будайны бла арпаны тирликлерин бла качестваарын кётюрюню мурдорлары» деген темага жоралап, жетишимли къорулагъанды.

Алим кеп сыйлы майдалла эм грамотала бла да саугъаланыпды: «Тым жерлени хайырланнганы ючюн» майдал бла, ВЛКСМ-ни Ара комитетини «Жангы жерлени хайырланнганы ючюн» белгиси бла, РФ-ни бла КъМР-ни сыйлы грамоталары бла.

Бюгюнлюкде уа сыйлы саугъа иесин тапханды деп таукел айтыргъа боллукъбуз.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

УСТАЛЫКЪ

Дерслерини кыйматы — окъуучуларыны сагъыш эте, оюмлай билгенлери

2021 жыл Тырныауузну 5-чи номерли гимназиясыны орус тилден бла адабиятдан устазы Жеттеланы Лейляны эсинде къалырча болгъанды. Къырал башчыны буйругу бла ол Россейни Президентини Сыйлы грамотасы бла саугъаланганды. Алай бийик даражага уа коронавирус ауруу кенг жайылган кезиуде билим бериу учреждение тыйгъычсыз ишлерин жалчытыуга кыйын салганы ючюн тийишли болгъанды.

Лейля Хасановна бу окъуу юню сынаулу устазларындан бирине саналады. Орус тилден бла адабиятдан дерсле бергенли 37 жылдан озгъанды. Кустанайда педагогика институтну бошагъандан сора тюрлю-тюрлю школада ишлегенди, арт 12 жылны уа Тырныаууздагы гимназияда урунады. Бу махкемени оноучулары анга ишине чыгъармачы кезден къарагъан, уллу жууаплылыгы да болгъан, терен билимли устазгача уллу сый бердиле.

Аны дерслери айырмалыдыла: ол хар окъуучуга энчи эс бурады, ангылатыуу амалларын, формаларын, пособияларын да бирге уста келишдиреди. Аны хайыры уллу болгъанына уа окъуучуларыны жетишимлери шагъатлыкъ этедиле. Ала бир къырал экзаменде хар заманда айырмалы болуучудула, орта эсеп бла алгъанда, орус тилден 79, адабиятдан — 96 балл алыучудула. Арт жыллада уа Бапыналаны Мариам, Борчаланы Гюльсюн, Тёпеланы Алсу, Анна Курбанова, Маргарита Молодцова балларын жүз процентге окъуна жууукълашдыргъандыла.

Коронавирус кенг жайылып, узакъдан окъутурга тюшгенде да, Лейля Хасановна кесини борчун бет жарыкълы толтургъанды. «Ол манга жангы сынау болгъанды — башха

тюрлю болумда ишлеу энчи амалны излегенди. Техника жаны бла да чырмаула чыкыгъандыла. Окъуучула бла кюн сайын байламлыкъ къуаргъа керек эди.

Халатланы тюзетиуу бла ишлеу, керекли материалланы жыйышдырыу кеп заманны алгъанды. Адабиятдан заданияланы болжалдан алгъа берирге тюшгенди. Мен окъуучуларым кеслери сагъыш этерча, оюмларча соруула жарашдыргъа кюрешгенме. Кейсле, сахна оюнла, практика кезиуде ишимде баш жерни алгъандыла. Алай бла, аз-аздан сынау жыйышдыргъанбыз, ол бизге мындан ары да болушур деп умут этебиз», — дегенди устаз.

Аны окъуучулары устазларыны башчылыгында тюрлю-тюрлю конкурслагъа, олимпиадалагъа къатышадыла эмда хорламла да болдурадыла. Сёз ючюн, Маргарита Молодцова сочиненияланы битеуроссей конкурсунда, Мария Молотай а «Живое слово» деген республикалы эришиуде биринчи жерлеге чыкыгъандыла.

Жеттеланы Лейля кеси да къатышады аллай ишлеге. «Жылны устазы

-2017» битеуроссей конкурсуну муниципал кесегинде «Мастер-класс» номинацияда хорлагъанды. Аны бла да къалмай, усталыгъын дайым ёсдюреди, педагогларыны жыйылыуларына къатышады, энчи курслагъа жюрюйдю, орус тилден бла адабиятдан окъутууу амалларын жарашдырады эм басмалады.

Устазны коллегалары ол ачыкъ жюрекли, кимге да болушурга хазыр болгъан, игиликле тежеген адам болгъанын чертип айтадыла. Кеп жылланы ичинде бет жарыкълы уруннганы, окъутуу ишни иги къурагъаны, окъуучулары ахыр экзамеңлеге тынгылы хазырлагъаны ючюн Жеттеланы Лейля «Россей Федерацияны битеулю билим бериуюню сыйлы ишчиси» деген белги, Къабарты-Малкъар Республиканы Билим бериу, илму эмда жаш төлюню ишлери жаны бла министерствосуну Сыйлы грамотасы, Элбрус районну администрациясыны грамотасы бла да саугъаланганды.

Анатолий ТЕМИРОВ.

СУРАТДА: Жеттеланы Лейля дерс бере тургъан кезиуде.

ЭЛЕКТРОКЮЧ

Хайырланыучулагъа таплыкъгъа

Былыр август айда Къабарты-Малкъарны электрокюч бла жалчытыу жумушну «Россети Шимал Кавказ» компания кеси боюнуна алгъанды. Ол кезиуден башлап жылны ахырына дери хайырланылган электрокючню багъасыны 80 проценти төленгенди. Ол а эки миллиард сомдан аслам болады, дегендиле компанияны регионда бөлкюмюнде.

Анга абонентлени араларында

ангылатыуу-билдириу иш тынгылы бардырылгъаны, жер-жерли самоуправление органла бла кыйматлы байламлыкъла къуралгъаны себеплик этгенди. Токну сатыу-алыуу бла кюрешген организацияла да борчларын артыгы бла (109 процент) толтургъандыла. Промышленность эмда башха предприятияланы юсюнден айтханда, ала да берликлерин болжалына салмагъандыла. Жууаплы хайырланыучулары санына

къырал бюджет организацияла да киргендиле.

Аны бла бирге хайырланыучулары битеу тюрлюлерине компания ток ючюн хакъны болжалгъа салмай төлерге чакъырады. Бу жумушну аны бөлкюмлеринде, Интернетде «Энчи кабинетге» неда «Сбербанк онлайн» системагъа кирип тамамларгъа боллукъду, дейдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

КЁРЮМДЮЛЕ

Сатыу-алыуу тирилгенди

Бурунгу жыл, коронавирус ауруу жайылып башлангъанда, бизни республикада розница сатыу-алыуу осалына кетип тебирегенди. Ол халгъа уа не зат келтиргенди десегиз, предприятияланы ишлерине чекле кийирилгени, предпринимательлени онгларыны азайгъаны, адамланы къолайлыкъларыны селейгени. Аны юсюне багъала кётюрюлгенин да къошсакъ, сатыу-алыуу ол халгъа жетгени сейир туюкдю.

Былыр а болум аз-аздан игилене башланганды. КъМР-ни Промышленность, энергетика эм сатыу-алыуу министрствосунда айтханларына кере, 2021 жылда январьдан башлап ноябрьни ахырына дери быллай сатыу-алыуу ёлчмени 151,3 миллиард сом болгъанды. Тенгешдирип айтханда, бурунгу жыл-

ны сагъынылган кезиуюню кёрюмдюсюнден аны артыкъ уллу башхалыгы жокъду.

Алай бла организацияла 91,6 миллиард сом багъасы (+0,7%) сатыу этгендиле. Рыноклада бла ярмаркалада уа аны ёлчмени 70 процентге кёбейип, 59,7 миллиард сомгъа жетгенди. Саулай айтханда, бу кезиуде розница сатыу-алыуу 60,5 проценти рынокладан тышында ишлеген организацияла бла предпринимательле жалчытхандыла дерге боллукъду.

Адамла аш-азыкъланы, ол санда суулары, сора дагыда тютюн продукцияны 74 миллиард сом багъасы сатып алгъандыла. Бурунгу жылны кёрюмдюсюнден ол 7,3 процентге асламды. Аш-азыкълан болмагъан товарланы сатыу-

алыуу а 34 процентге кёбейип, 77,2 миллиард сомгъа жетгенди.

Предпринимательлеге эмда кеслери иш къурап сатыуу бла кюрешгенлеге, жамауатха да себеплик этер муратда жер-жерли самоуправление органла сатыу-алыуу этерча жерле алыргъа болушхандыла, алгъыннгы келишимлени болжалларын да созгъандыла. Андан сора да, кеп жаны бла билеклик этгендиле, консультацияла бергендиле.

Кеси жанындан министерство сары эмда чёплеу жаулары багъаларына ыйыкъ сайын мониторинг бардыргъанлай турады, эсеплерин а КъМР-ни продуктурасына, УФНС-ге эмда УФАС-ха жибереди.

Бюгюнлюкде республикада 24 ярмар-

ка эмда алты жүзден артыкъ сатыу-алыуу жер барды. Аланы саны жылны кезиуюне кере тюрлениучюдю. Рынокланы ишин сегиз компания тындырады. Алада жангы павильонла ишленедиле. Иели эмда элчи-ферма мюлклени продукцияларын сатарча быллай жерледе бар онгла къуралгъандыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

ЫСПАС

Сёзю, кьолу да дарман

Мен «Заманны» дайым алама, окъуйма. Бюгюн а газетни юсю бла профессор, медицина илмуланы доктору, Россей Федерацияны бла Къабарты-Малкъарны сыйлы врачы Мустафаланы Шабазны жашы Магометге жүрек ыразылыгъымы билдирирге сюеме. Къыйын ауруумдан ол сау этгенди мени.

Талай жыл мындан алгъа жыгъымы нервасына (анга «тройничный нерв» дейдиле) сууукъ ётдюрген эдим. Аны ачыгъанына тёзерге къыйын эди. Бек къаты къыйналып турганма.

Биринчи кере 2017 жылда ауруп башлайма. Алгъа тишим ауругъан сунуп турганма. Тиш докторгъа барама. Ол а ауругъан жеринде тишни кетерирге керекди, дейди.

Андан сора бир ай озду. Болсада бир тюрлю себеплик болмады. Дар-

манла ичип тургъанлыкъгъа, бир да азаймайды ауругъаны. Андан сора больницагъа бардым. Анда тохташдырдыла мени ауруууму. Билгенле-рича бакъдыла.

Дагъыда талай больницада жатдым. Ол санда Москвада неврологияны ара институнда. Анда хирургла, терапевтле, башха врачла да кёп тюрлю багъула этгендиле. Ауругъан жерими кызыдыргъандыла, къанымы да алышхандыла. Жарсыугъа, бир себеплик да болмады.

Врачла кючлю дарманла ичерге буюрдула. Аладан бек къыйнала эдим, кыру жукъугъа тартханлай. Бир кесекчикге ачыгъаны селейсе, бироздан андан да къаты ауруп те-бирей эди. Алгъынча ишлеялмайма, кюлялгъан окъуна эталмайма. Алай эте, къауум жыл озду.

Былтыр жайда интернетде окъуй-

ма бизде Нальчикде Стоматология, жаякъ суюк-бет хирургия институтну директору Мустафаланы Магомет алай ауругъанлагъа къарагъаны. Ол, андан сора да, «С-МЕД» жаякъ суюк-мыйы хирургия клиниканы тамата врачыды.

Магомет Шабазовичде бакъдырып кетгенле аны юсюнден кёп ариу сёзле айта эдиле. Андан сора анга барама. Ол манга тынгылы къарайды, жарсыларымы тынгылайды. Ариу айтады, ышандырады. Аны сёзю да дарманча кёрюндю манга. Сора клиникасына жатдырады. Ариу, таза отоу бердиле. Менден сора да бардыла анда адамла. Хар саусузгъа дайым эс бургъанлай турады.

Юч кюнден операциядан сора кёбюп тургъан жерлерим чёкдюле, ачыгъаны, ауругъаны да иги да аз болду, кючлю дарманланы ичмей

тургъанлай окъуна. Бир ыйыкъдан а алгъынныгъы халыма келдим, саулуугъум къайтды.

Кесими эм жууукъларымы атындан анга уллу ыспас этеме, юйюрюнден, юйюнден къууана, кёп жылланы саусузлагъа жарачу болсун.

ЖАШУУЛАНЫ Анжела.
Нальчик ш.

СОЦИАЛ АРА

«Адамлыкъды жашауну мурдору, аны тас этмезге борчлубуз»

Арт жыллада битеу Россейде да къарыусуз жашагъан юйюрге эм таматалагъа, сакъат адамлагъа аслам эс бурулады. Жамауатха социал жаны бла къарауну къырал мардалары да тохташдыралгъандыла. Алагъа кёре къыйналып жашагъан хар инсанга да къыралны жанындан болушлукъ этиледиле. Элбрус районда энчи социал ара да аны ючюн деп къуралгъанды. Бюгюн бу магъаналы учрежденияны ишини юсюнден хапарлайбыз.

-Бизни коллективбизни районубуз бек уста танийды, келе – кете тургъанла жокъдула, мында жууалгы, керти адамла ишлейдиле, - дейди Комплекс араны

Элбрус районда бола тургъан ишлени юсюнден хапарла бардырадыла. Кете туруп эшитгенлери: «Энди уа не заманда келликсе?»- деген сёзледиле. Биз барыбыз да бир бирибизге жашаргъа болушабыз», - дейди ол.

Федерал законнга кёре хар социал ишчи шахарда он, элде уа алты адамгъа къарайды. Таматаланы бир къаууму юйлеринден чыгъалмайдыла, Комплекс араны ишчилери аланы чачларын къыркъадыла, тюкенде къумач сатып алып, жыйрыкъла окъуна тигедиле

Араны бир бёлюмюню ишчилери Тырныауузда, Былымда, Огъары

керек болса, социал ишчиле ары да барып турадыла, таматаланы кёллендиредиле. «Ачыкъ айтыргъа керекди: ынналарыбыз бла аппаларыбыз узакъ ёмюрлю болур ючюн, социал ишчиле кёлларыннан келгенни аямайдыла», - дейди директор.

Ол айтханнга кёре, социал жаны бла терк болушлукъ берген бёлюмге уа бек къыйналгъанла келедиле. Ашаргъа ашлары, киерге кийимлери болмагъанла. Алагъа хакъсыз жылы аш, ун, пиринч, балтуз эм башха затла, сора кийим бериледиле. Элбрусчула кийилген, алай алыкъа тап халда болгъан кийимлерин арагъа келтиредиле, ала уа амалсызлагъа юлешинедиле. Бизнес бла кюрешген жашла ун, пиринч, балтуз эм башха затла бла болушадыла.

Этезланы Мажит Юйюрге психология – педагогика болушлукъ этген бёлюмюню юсюнден да айтханды. Жарсыугъа, жууапсыз ата – анала да тубейдиле. Ала эсепдедиле. Сёз ючюн, ичгичиле эм наркоманла. Ала сабийлерине хата этмесинле деп, къалай жашагъанлары тинтилгенлей турады. Бир – бирле психологла бла ушакъладан сора жашауларын тюрлендиредиле.

Къурау – методика эм консультация бёлюмге уа адамла пенсияларыны юсюнден толу хапар билерге келедиле. Белгилисича, ол тюрленгенлей турады. Ишлерге сыйген сакъатла къырал алагъа не зат бла болушаллыкъгъын сурайдыла. Дагъыда таматала Сбербанкда ахчалары не бола тургъанын да билерге излейдиле. Аны уа банкны кесини ишчиси келип ангылатады.

«Хар къыйналгъан адам болушлукъ алыргъа эркинди. Андан сора да, Элбрус районда жамауат бек кючлюдю, биз бир бирибизни къыйынлыкъда атмайбыз. Жюрек халаллыкъ болгъан жерде айныу да боллукъду. Адамлыкъды жашауну мурдору, аны тас этмезге борчлубуз, - дегенди Этез улу».

Адамлыкъ...Уллайгъанла тургъан жерге ремонт этилгенди, администрация орналгъан корпус а сакълайды ремонтун. Дагъыда къарыусуз жашагъанла аш хуржунланы, кийимлени алгъан отоулары таша жердеди, кёзге урунмагъан: ала уялмачча. Ол да адамлыкъны ышаныды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият
Сурат авторнуду.

башчысы Этезланы Мажит. – Жарсыугъа, пандемияны хатасындан ачыла, жабыла турабыз, алай битеу къарап тургъан адамларыбызгъа шёндю да болушургъа кюрешибиз.

Къурау – методика эм консультация бёлюмюню таматасы Джапуланы Хусей билдиргенге кёре, абадан адамланы бир бирлери юйлеринде жумушланы кеслери да эталадыла, алай алагъа ушакъ нёгер керекди. «Не десек да, адам адамсыз болалмайды. Кёбюсюню сабийлери Москвада, Санкт – Петербургда эм башха уллу шахарлада жашайдыла. Аталарын, аналарын атып да къоймайдыла, ол узакъ жерлеге чакъырадыла, алай къартла ёмюрледен бери жашагъан тауларыннан, жамауатдан айырылыргъа скоймейдиле. Аллай адамлагъа социал ишчиле келип, чай ичгенден сора, дунияда эм

Бахсанда, Элбрусда болушлукъ керекли юйюрге жюрюйдюле, экинчи бёлюмю уа – Кёндеденге, Бедикге, Лашкутагъа. Болушлукъ алгъанланы саны 275 адам болады, аладан 113 – сю шахарда, 162 – си уа элдеде жашайдыла. Не зат этиледиле? Телевизор неда быстыр жууучу машина бузулсала – ремонт, коммунал жумушла ючюн тэлеуле, арбазланы сыйпау, аш хазырлау, быстыр жууу эм итиу салуу, юй жыйыу – кёпдюле жумушла.

Элбрусчула социал ишчилерине бек ыразыдыла. Кёплени поликлиникагъа элтирге тошеди, анда анализле бергенде да къатларыннда турургъа керекди, юйге къайтхандан сора да таматала жарсып турмазча, хар зат да тап боллугъуна ийнандырыргъа, жюреклерин шошайтыргъа да тошеди. Бир бирде стационар больницада багъылыргъа

Умутла

Кадастр ишле бардырыллыкъдыла

Къабарты-Малкъар Республикада быйыл кадастр ишле аслам халда бардырыллыкъдыла. Специалистле аны Май, Прохладна, Черек, Терк, Лескен, Чегем районлада, Нальчик эмда Прохладна шахар округлада битеуда 121 кварталда тамамларгъа умут этедиле, деп билдиргендиле Къабарты-Малкъарда Кадастр палатада.

Бу ишни кезиунде 11 минг жер юлюш эмда объект жорукълагъа тийишдирилликдиле, аланы юслеринден билдириу уа жеринден тепдирилмеген ырысхыны бирикген къырал реестрине (ЕГРН) тюшерикди. Сагъынылгъан участканы эмда объектлени иелери комплекс халда бардырылгъан кадастр ишлени юсюнден не зат билерге керек болгъанларын Кадастр палатада туура этгендиле.

Алайды да, бир кварталны объектлерини мекамларыны чеклери бла тургъан жерлери жик-жиги бла тохташдырыллыкъдыла. Майданла, орамла, скверле, бульварла эмда хар ким да хайырланган башха объекте болгъан тийерле да белгиленирикдиле. Дагъыда реестрде жангылычла кетерилликдиле. Аны хайырындан къоншула бла къаугъаладан, сюдледе дауладан къутулурча боллукъду.

Бу ишле муниципалитетлени заказлары бла (конкурсла къурап) бардырыллыкъдыла, анга ала кеслери кёз-къулакъ боллукъдула.

Ишни башларны аллында кадастр инженерле сейирлери болгъанлагъа почта неда интернет бла билдириуле жибередиле. КъМР-ни Кадастр палатасыны башчысы орунбасары Бёзюланы Таймураз айтханнга кёре, бир игиси - МФЦ-гъа барып, ол къырал реестрде кесигизни юсюнюзден билдириу (жашагъан жеригиз эмда электрон почтагъыз) кюйсагъыз.

Кадастр ишле талай кезиуден къураладыла. Биринчисинде информация жыйылады, карта-план жарашдырылады, ызы бла келишиу комиссия жер юлюшлени чеклерин тохташдырады. Алары юсюнден айтырыкълары болгъанла бу комиссиягъа жазаргъа керекдиле. Хар неда этилип бошалгъандан сора карта-план ЕГРН-ге тюшерча регистрациягъа жибериледи.

Эсигизде болсун! Быллай ишни тамамлагъан сылтау бла юйге хыйлачыла кирмез ючюн аланы документлерин соругъуз. Инженерлени кёлларынды бу ишни бардырыргъа эркинлик берген къырал неда муниципал контрактны копиясы, урунган жерлеринден справкалары, ала ким болгъанларына шагъатлыкъ этген документлери болургъа керекдиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

«Жулдузчукъла» сабий юлгюлю къауум жырлайды»

Ма аллай ат бла бу кюнледе окъуу-методика пособие басмадан чыкъганды. Аны Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институтуну доцентлери Жаппуланы Лейля бла Гуртуланы Лейля жырчы къауумлагъа болушлукъгъа деп хазырлагъандыла. Бу ишлерин ала Тырнауузда Абайланы Солтан-Бекни атын жюрютген сабий искусстволы школну преподаватели болуп турган, «Жулдузчукъла» ансамблны къурауны башламчысы, аламант музыкант Нина Александровна Клименкогъа атагъандыла.

Репертуарны къурау жырчы къауумну бла хор коллективни башчыларыны магъаналы борчларындан бириди. Сабий хорла жаланды 20-чы ёмюрде чыгып башлангандыла, аны себепли алагъа деп энчи жыр жазган болмаганды. Ала айнып тебирегенде уа, алагъа деп репертуарла да жарашдырылып, макъамла да къурашдырылып башлангандыла.

Къабарты-Малкъарны композиторлары да ол ишден бир жанында къалмагандыла. Алай республикада сабий

жырчы къауумлагъа репертуар жетиширча барды деп айталлыкъ туюлбюз. Жаш композиторла ол кемчиликни кетериуге юлюшлерин къошарла деп ышаныулукъ барды, дегендиле пособияны авторлары.

Ала бу издание сабий музыкалы школлары хор классларына, Искусстволаны сабий школларына да жер-жерли авторлары сайларгъа болушурла деп да ышанадыла.

Жыйымдыкъгъа Къабарты-Малкъарны композиторларыны орус эмда малкъар тилледе чыгъармалары киргендиле. Аланы асламысы былтыр жыйырма беш жыл толган «Жулдузчукъла» сабий жырчы къауумну репертуарыны мурдорун тутардыла.

Ансамбль Тырнауузда искусстволаны Абайланы Солтан-Бекни атын жюрютген сабий школуну мурдорунда бардырады ишин. Ары жюрюгенле, хорда жырлагъанлары бла къалмай, музыкалы инструментлени согъаргъа юйренедиле, энчи литературадан, халкъ, эрттегили эмда шендююгю макъамладан билим аладыла.

Жыйымдыкъгъа дагыда искусстволаны сабий школуну окъутуу жаны бла бёлюмюню таматасы, халкъла аралы конкурсланы лауреаты, «Жулдузчукъну» къурагъан эмда ал кюнлеринден бери да анга

башчылыкъ этип келген Жаппуланы Лейля бла интервью эм кёп суратла да киредиле.

Авторла билдиргеннге кёре, бу пособие биринчиди. Ала бу ишни андан ары бардырыгъа мурат этедиле

эмда издание педагоглагъа-хормейстерлеге чыгъармачы коллективлерини репертуарлары кенгертирге болушурла деп бек ышанадыла.

Анатолий ТАЛАЕВ.

Колхозну бухгалтери Жууашны сауулгъан ийнегинден сора да, ючлю бугъасы бар эди. Иеси аны бузоу заманындан бери халжардан чыгъармай бакъгъанлай турганды. Мал алай семиреди, тюзда жумуртахча, тёп-тёгерек. Энди аны тюзюнлей кюфге уруп кюйсанды, не медет, ол андан ары эт къошмаз. «Жууашны бугъасыча, семиз», -деп да башлагъан эдиле эллиле.

Аны хапарын эшитип, сатып алыргъа къоншу элледен да адамла келип тебирегендиле. Алай иеси: «Оллахий, айып этмегиз, быйыл келин келтирив умутубуз барды да, анга сакълайма», -деп, жюз кере кечгинлик тилей, ашыра эди аланы. Адежли адам эди Жууаш. Алай жашы, атасы айтханын этмей, къатын алыр жумушун созады ансы.

Кюн сайын тилейди Жууаш жашына: «Заманынгы оздурма, биз саулукъда юйдегиле бол», -деп. Юй бийчесине Эгеуханга да ненча кере сагъыннганды, сёзюнге сыйына эсе, жашны ашыкъдыр деп. Къатын а: «Не ашыкъ-бушукъ хапар айтаса? Анга алыкъа жыйырма бла он жылчыкъды. Анга кимни болса да келтирлик туюлме мен. Дунияда бек аламатын излерикме. Битеу эл, сахар сукъланырча», - дейди.

Элде уа уручулукъ башланганды. Кёпле малсыз къаладыла. Бюгече анда ийнек, тана урланды, мында уа юй тоналды деген хапарла терк-терк чыгъадыла. Эки-юч кюнден а Жууашны къоншусу Махмутну халжарындан бузоулу ийнеги жокъ болду. «Кезиу энди мангамы жетген болур?» -деп, бухгалтерни жюрегине къоркъуу киреди. Ол кюн а къоншу элде эгичинден туугъан келин келтирив, Эгеухан да ары кетеди: «Аллах хакъына, кимден да манга уллу сый саллыкъдыла», -деп, битеу къайгысы да ол.

Ингир ала Жууашха жангыз къайыны Элбуздукъ келеди. Салам-келям да айта турмай: «Алан, сен тынгылауны басып нек тураса? Юч жыл бакъгъан бугъаны кимге саугъа этериксе? Тюнене къоншунгу малын къачырдыла. Энди кезиу санга жетип турганын къалай ангыламайса. Сен окъууу-билими болган киши...

Керти хапар

Буюрулмагъан ырысхы

Кесинг ишде, къатынынг тойда, жашынг окъууда. Кюндюзю кюнде малынгы машинагъа жюклеп кетселе, артда кимни жылкысы сюрлюкс», -деп, киеуюне тырман этди.

Алайсыз да ол къайгы Жууашха жукъу бермей тура эди. Бу сёзледен сора уа отха фатеген къуйгъанлай болду. Сора бир-раздан: «Элбуздукъ, эгичинг да мында болмай мен анга не оную этейим? Эки-юч кюнден келир да, ол айтханлай этербиз», -деди.

Аны эшитген Элбуздукъ, киеуюне къарай кетди да: «Алан, сен бош хомух зат кёреме да. Къатынынгдан къоркъуп, кюз арты чапыракълай, къалтыра да тур. Малгъа да энди тиширүүму оную этерге керекди. Сатайыкъ! Ахчасын а бир жанына сал да къой. Келин келтирсенг а, айхай да, ол ахчагъа мал табылур», -деди.

Жууашны аты да, кеси да жууап болганлыкъгъа, алай ол да эр кишиди. Аны да теренде букъдурулгъан эсе да, гитчерек болган эсе да, ёту уа бар эди. Къайыныны айтханы жюрегине жетди. Ол тыгъырыкъда жукълап турган ётюн уятды. «Да, малгъа алычу да

керекди», -деп, энди къайыным эшитмей къойгъу эди дегенча, къулакъны ауузгъа тирегенде да иги билинмезча аллай бир затчыкъ шыбырдады.

Аны эшитген Элбуздукъгъа жан кирди: «Ма, киши десенг! Оллахий-билляхий, чынтты тулпар. Сени кибикле бир юйге угъай, битеу къыралгъа да оную эталлыкъдыла. Алычуланы

жайылды. Ингир ала Эгеухан да жетди тойдан. Сыйда берилген уллу багъалы ташы бла алтын жюзюгюн онг къолуну орта бармагъына салып, ышара, къууана, анга терк-терк къарай, арбазына атлады. Жууаш бла Элбуздукъ баш тёбен болуп, босагъада олтуруп турадыла. Аланы кёрген тиширүү, юйде бир аман иш болганын ан-

журжунунда ахчаны табады. Сора мал сатылганын ангылап: «Мен санга башха жырла жырлайым», -деп, эрине къажыйды. Ахчаны башха жерге букъдуруп акъыл этип, арбазны мюйюшюнде эски печь бар эди да, чулгъамны аны ожагъына сугъады.

Ол кюн а былагъа къонакъгъа Жууашны экиге айланган эгичини къызы Айсурат келеди. Айдан-жылдан бир жетип, ана къырандашындан тансыгъын алып кетер эди. Эгеуханны жумушларын да эте-эте турганды. Бу жол анга келини анангы къарындашыны ич быстырларын жуууп тур, мен а къоншулагъа жетип келейим, дейди.

Айсурат ишчи къыз эди. Хар буюрулгъан жумушуну тынгылы этген. Ана къарындашыны быстырларын къайнатып жууайым дейди да, печеде от тиргизеди. Быргъысы бегитилип турганы ючюн тютюн арта урады. Къыз, кюрек сабы бла ожакъны тазалай, ахча къысымны отха тошюреди. Сора ол бютюнда жарыкъ жанып тебирейди.

Къоншулада бироз олтуруп, Эгеухан юйге къайтса, эски печеде гюрюлдеп от жана. Аны кёргенде тиширүү жеринде сын болады. Эки къолун от таба буруп, бироз турду да, сора битеу ичинде болган кючюн салып: «А...а...ах...ах-чала!» - деп къычырды.

Аны къычырыгъындан Шау хуна тауну къая къызы элгенип: «Ахчала, ахчала», -деп, башха таулагъа къачып кетди. Ныгъышда олтуруп, лахор эте турган къартла уа тауушну эшитгенден сора, Азраил мёлек къычыргъан сунуп, бирден секирип ёрге къопдула да, бутлары къалтырап, ашхам жулдуз чыкъгъынчы сюелдиле... Ма аллай бир иш болганды тау эллирибизден биринде.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Ангыпатыу

Багъалы косметиканы ёнкючге алырдан алгъа

Бир ауукъ заман мындан алгъа: «Косметикабызны кёргозторге сиебиз, косметологубуз теригизни тинтип, сизге жаралуусун сайларгъа болушурукъду, ол хакъсызды, жангыз да бирегизге паспортгъузну ала келигиз», - деп сёлешедиле. Номерими къайдан тапхансыз деген сорууума, тенгигиз берген болур деп, шарт жууап къайтаралмайдыла. Хакъсыз процедура ючюн паспорт нек керек болгъанын да айтмайдыла. Бармайма. Артда билеме, ол багъасы 50-80 минг эм андан кёп тургъан косметиканы рекламасы болгъанын.

Бу кюнледе уа Роспотребнадзорну регионда управлениясыны энчи сайтында быллай фирмаланы юслеринден ангылатыу статьясы чыкыгъан

ды. Адамла аллай жерлеге болумну билип барыр ючюн, аны газетде басмалауу дурус кёргенбиз.

Статьяда белгиленгенича, арт жыллада бек багъалы косметиканы эм косметология жумушлары рекламасы кыстау барады. Жамауатда кеслерине сейирни кюзгъар муратда ала адамланы хакъсыз процедурагъа чакырадыла. Керти умутлары уа, артда кёп мингле тургъан косметиканы сатаргъа неда косметология жумушлары этерча келишимле тауусургъады. Асламысында аланы багъалары асыры уллудан, телерге кёлени кёлундан келмейди. Алай эсе да, мажарулу специалистле олсагъатлай бу сейирлик косметикаларын кредитге алыргъа жарарыгъын

билдиредиле, ахчаны борча салондан чыкмай алыргъа боллугъун, аны ючюн процентле кюшулмазлыкъларын да чертип айтадыла. Паспорт да ма аны ючюн керекди. Документлеге кюл салгъаны бла уа инсан косметиканы сатхан фирма эм кредит организация (банк) бла да келишимни тауусады, алай бла борчлу болады - кредитни, процентлени да телерге тюшеди.

Эсигизде болсун: хайырланыучу косметиканы сатыу-алыуу юсюнден келишимлени тауусханда, аны жангыз да товарны качественосу осал эсе бузаргъа онг барды. Россейни Правительствовосуну 2463-чю номерли бегимине тийишлиликде, качественосуна шарайыбы болмагъан парфюмер-косметика товар

алышыргъа неда къайтарыргъа жарамгъан продукцияны къауумуна киреди.

Аны бла байламлы багъалы косметиканы кредитге алырдан алгъа ол сизге кертиси бла да керекмиди, артда аны ючюн кредитни телу кыйын кёрюнемезми - иги сагъыш этигиз. Сатыучула тегерегизден алып, продукцияларын махтагъанлыкълары, кюл са-

лыргъа ашыкмагъыз, документлени тынгылы окъугъуз. Сора, сатылгъан косметика сизде аллергияны кюзгъарына бла къаллыгъына, излемлеге келишгенине да эс буругъуз. Унутмагъыз: бир кишини да сизге зор бла келишимни тауусдурургъа эркинлиги жокъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зулфия
хазырлагъанды.

ЭСГЕРИУ

Сталинградны эркинлиги ючюн жанларын бергенлеге баш ургъандыла

Росгвардияны КъМР-де Управлениясыны кюллукчулары Сталинград ючюн къазауатда ёлген жигитлени эсгеруу жумушлагъа къатышхандыла, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Нальчикде «Ёмюрлюк отну» мемориалында гвардиячыла бла бирге МЧС-ни КъМР-де Управлениясыны кюллукчулары, Урушну бла урунуу ветеранларыны Нальчикде

советини келечилери, юнармиячыла, жамауат да жыйылгъан эди.

Митингге Уллу Ата журт урушда эм къанлы, узун сермешни тарыхыны юсюнден

айтылгъанды. Атышуула 200 кюнню бла кечени тохтамагъанлары белгиленип, аскерчилени жигитликлери, батырлыкълары унутулмагъаны, Сталинград аскерчилени, халкъны саулай да Хорламгъа итинулюкклери ючюн душманнга бойсунмагъаны чертилгенди.

Ахырында жыйылгъанла ол сермешде жоюлгъанлары хурметине бир минут шош тургъандыла эмда эсгертеме гюлле салгъандыла.

- Бу кюн Россейни тарыхында артыкъда магъаналыды. Бизни шендоюгу мамыр жашауубуз, Уллу Хорлам ючюн жанларын, къанларын аймагъанлары атларын ёмюрлюк этерге борчлубуз, - дегенди эсгеруу жумушладан сора ведомстводан тышында къалауур полицияны капитаны Рустам Ордавов.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

КЪАЙГЪЫРЫУ

Тарыгъууланы бла тилеклени билдирир онг барды

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениясыны онучулары инсанланы тилеклерине бла тарыгъууларына эс бурганлай турадыла. Алай бла 17 февральда Чегем районда управленияны бёлюмюню межамында жамауат бла кезиулю тюбешиу бардырлыкълары. Ол эрттенликде 10 сагъатдан 12 сагъатха дери барлыкълары. Анга следствие управленияны таматасы бла бирге районну башчысы да

къатышырыкъдыла. Ала айлыкълары, кырал пособиялары телеуно, бу жаны бла борчланы юслеринден сёлеширдикдиле.

Управленияны таматасыны орунбасары ол кюн приёмну Нальчикдеги бёлюмде да бардырлыкълары. Анда да социал телуле бла халгъа кыраллыкълары. 25 февральда уа ол инсанланы тилеклерине Нальчикдеги бёлюмде тынгыларыкъды. Тюбешиу ведомствону межамында бардырыл-

лыкълары (Нальчик ш., Ленин атлы орам, 36-чы межам).

Приёмгъа келгенлени биргелерине паспортлары, медицина къаплары болургъа эмда тилеклерин бла тарыгъууларын жазып берирге керекдиле. Приёмгъа алгъадан жазылыргъа тийишлиди: **77-24-92** телефон номерге сёлешип неда управленияны бёлюмлерине.

ТОКЪЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны къаууму, аны аппаратында ишлегенле да Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны маданият, ниет хазнаны сакълау эмда асламлы басма органла жаны бла комиссиясыны таматасы **АТМЫРЗАЛАНЫ Магомте** атасы **АТМЫРЗАЛАНЫ Махмутну жашы Мажит** ёлгенине бушуу этгенлерин билдирип, къайгъы сёз бередила.

Спорт

Ёзденланы Заурбекге жетген болмагъанды

Калининградда 18 жыллары толмагъан жашланы араларында грек-рим тутушудан Север-Запад федерал округну биринчилиги ётгенди. Анда 55 килограммгъа дери ауурлукълары болгъанлары къауумунда, он спортчуну арасында, Ёзденланы Заурбекге жетген чыкмагъанды. Жаш гёжеф юч тюбешиуно, ол санда ахыр сермешни да, болжалдан алгъа хорлам бла бошагъанды, аны бла демлешгенлеге бир балл алыргъа

окуна кюймагъанды. Бу жетишими Ёзден улугъа Башкортостанни Октябрьский шахарында бардырлыкълары россейли биринчиликке жол ачханды. Заурбек Элбрус районну олимпиадалы резервни Байзуллаланы Юсюп атлы спорт школунда жараула этеди. Аны Россейни сыйлы тренери Локияланы Юрий бла тренер Балаланы Алим юйретедиле.

СУРАТДА: Ёзденланы Заурбек пьедесталны бек бийик тапкасында.

Ара шахардан - «доммакъ» бла

Москвада, «Олимпийская деревня-80» спорт комплексте, 21 жыллары толмагъан жашланы араларында грек-рим тутушудан ара шахарны биринчилиги ётгенди. Анга къатышханла Россейни биринчилигине тюшер ючюн къаты кюрешгендиле. Аланы араларында Элбрус районну олимпиадалы резервни Байзуллаланы Юсюп атлы спорт школунда юйренген Чеченланы Амаль да болгъанды.

Таулу жаш 72 килограммгъа дери ауурлукълары болгъанлары араларында кючюн сынап, доммакъ майдал кытханды. Энди ол Самарада ётерик россейли биринчиликке къатышырыкъды.

Чеченланы Амальны насийхатчылары Локияланы Юрий бла Балаланы Алимди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Эски сурат

Узакъ Къыргызстанда

Суратдагы юч тишируу кенделенчиледи: Текуланы Абдулну кызы Хауа, Жеттеланы Ахматны кызы Халимат, Жеттеланы Мухаммат-Алийни кызы Мариям. Анда туугандыла. Кечгюнчюлюкню кезиунде Къыргызда бир жерде тургандыла. Ара мюлкде чюгюндюр ёсдюргендиле. Урунууда болдурган ахшы кёрюмдюлери ючюн кёп кере саугалангандыла.

Бу сурат, кызыланы район арагъа чакы-

рып, кезиулю саугаларын берген заманда алыннганды. Ала, кыйтыргъа эркинлик болгандан сора, тууган эллерине келип, юйюр кырап, жашап тургандыла. Ючюсю да дунияларын алышхандыла. Жаннет ахлулары болсунла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

СУРАТДА: (солдан оннга): Текуланы Хауа, Жеттеланы Халимат, Жеттеланы Мариям.

Даража

Чеченланы Бисо — «Смакда» кьонакьда

Бу кюнледе белгили аш уста, куинарланы Шимал-Кавказ ассоциациясыны президенти Чеченланы Бисо «Смак» бериуге чакьырылганды.

- Алай бла мени энтта бир гитче муратым толганды. Андрей Макаревич бла да танышханма, бериуде республикабызны миллеттерини терели аш-азыкьларын этгенбиз, ол санда таулу хычинлени да. Бу азыкьны нек сайлагьанма десегииз, аланы кесим кече-кюн да ашаргъа сюйгеним ючюн. Хычинлени шиш бла угъай, иссилей кьолларым бла юзюп ашаргъа сюеме, Макаревич да, алай этгеними кёрюп, мен да таулулача ашайма деп, ызымдан кыйтарганды. Хычинлени эрттеги амал бла жарашдырама, кесими сынамыма уа хар кимни да юйретирге хазырма», — дегенди Бисо.

Чечен улу бюгюнлюкде Москвада «Fox» проект-кафесинде ишлейди. Ары келгенлени европалы ашла бла

бирге Кавказны миллеттерини азыкьлары бла сыйлайдыла. Ол анда талай проектни башламчысыды, мураты миллет азыкьларыбыз бла ара шахарда жашагьанланы эм кьонакьланы шагьирейлендирдигеди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЖОРАЛАУ

Республиканы юбилейине — кюмюш ахча

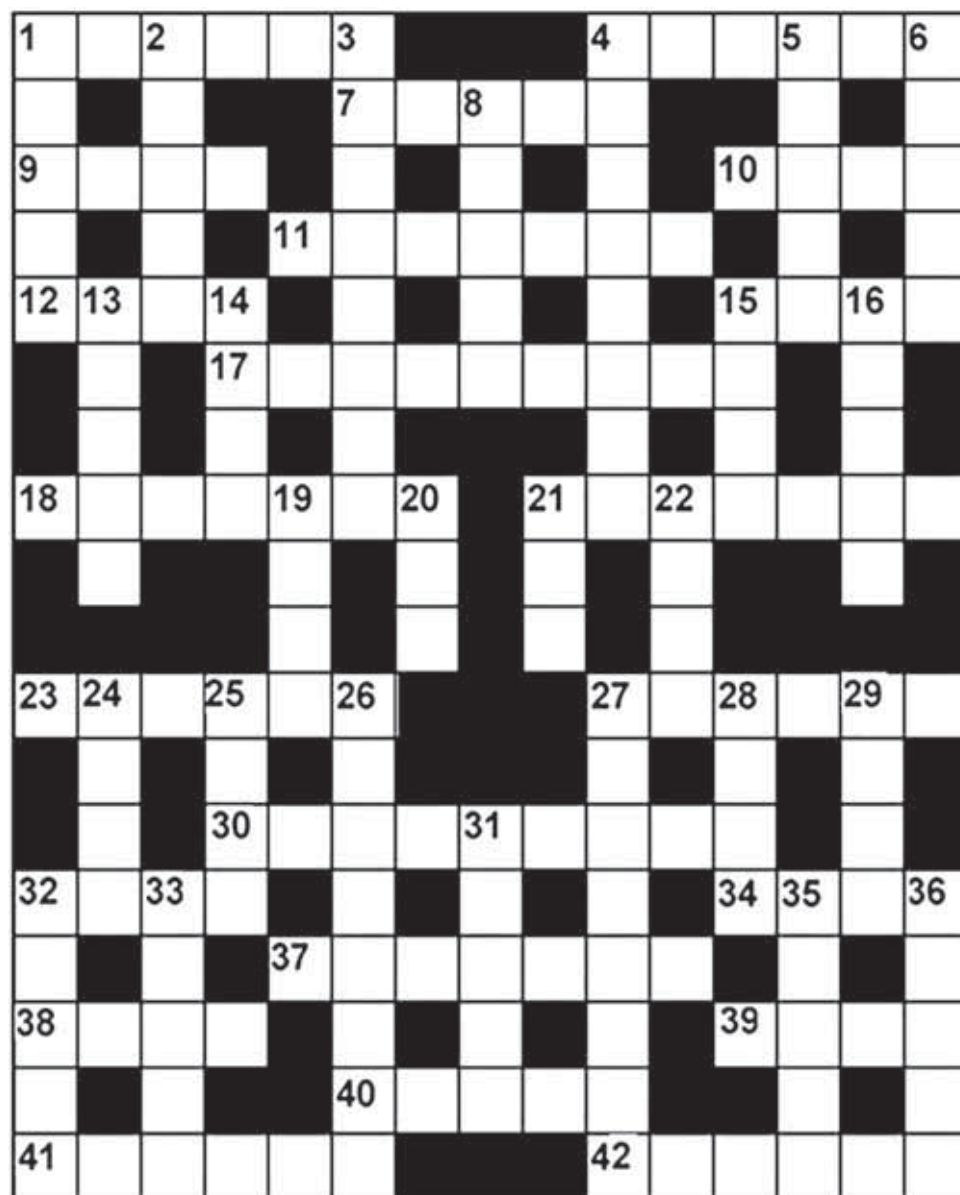
Къабарты-Малкъар Республиканы жюз жыллыгына атап, Россейни Банкы юч сомлукъ кюмюш ахча чыгьарганды. Аны тиражы жалаанда юч мингди, деп билдиргендиле финанс учреждениядан.

Кюмюш ахчаны бир жанында Россей Федерацияны Къырал герби ишленипди. Экинчи жанында уа Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну юйю кёргюзтюледди. Аны артында уа Минги тау кёрюнеди. Тюбюнде сол жанында мойюшюнде уа республиканы тюрсюнлю герби барды.

Бу ахчаны ауурлугу отуз граммдан бир кесек асламыракьды. Къыралны ичинде ол башха ахчалача алай жюрюрюкдю.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Бахсан ауузунда эски эл. 4. Сыйлы таш. 7. 3-4-жыллыкъ кьой. 9. Затны кыйматын тутхан ёлчем. 10. Элде жол. 11. Жаз башында жаугьан кьар. 12. Эрттегили таулу сауту. 15. Дуния. 17. Патчахлыкъ дегенча уллу кьуллукъ. 18. Малны аллай кьалагына кьарап, боллукьну биледиле. 21. Андан оноу сурайдыла. 23. Гара суу. 26. Школчу. 30. Ауурлукьну ёлчеми. 32. Амма. 34. Жаны барладан бек акьыллысы. 37. Адамгъа аман айтуу, кьюю. 38. Космос. 39. Къазах халкьны бек белгили назмучусу. 40. Къытай. 41. Къайтарыу. 42. Алгын башы ауругьандан аны бла бир кьан алгьандыла.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ол суусуз болмайды. 2.

Атылуучу металл. 3. Бир затны халын сёзле бла ангьлатыу. 4. Къартла аны юсюнде тилек этедиле. 5. Кийик. 6. Кызыу жел. 8. Ат хайуанны тюрлюсю. 13. Къуран сура. 14. Жарсыгьан жюрекни кьюуандыргьан сёз, иш. 15. Ол жашау узуну керек болгьанлай туррады. 16. Ышангысыз адам. 19. Аскер кьауум. 20. Шыйыхдан келген жарыкь. 21. Орта. 22. Жети кюн марда. 24. Осетинли. 25. Ашачу ханс. 26. Къаргьыш этиу. 27. Аламатха жетмеген. 28. Бишлакь худар. 29. Къыш улоу. 31. Эки затны бирге кьошханда, бурулуп, чюйню бегитеди. 32. Аны бла чабакь тутадыла. 33. Терек. 35. Нарт темирчи. 36. Ол жалаанда эр кишиледе болады.

ГАЗЕТНИ 9-ЧУ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Майдал. 6. Жазгьыч. 10. Къыйма. 11. Къымыз. 12. Мыстындау. 15. Къалпакь. 18. Къыймакь. 19. Базынуу. 20. Жууургьан. 21. Даулашыу. 24. Чапыракь. 26. Тёречи. 27. Устала. 31. Дырынчыла. 33. Андыз. 34. Сууап. 35. Къыйнау. 36. Тарпан.

Ёресине: 1. Салма. 2. Жайлыкь. 3. Чардакь. 4. Тызыл. 7. Бырناق. 8. Ылтыхын. 9. Чылмас. 13. Къазауатчы. 14. Журналист. 16. Жабалакь. 17. Дыгалас. 22. Гыранча. 23. Бёдене. 25. Алабай. 28. Хыянат. 29. Илишан. 30. Гыбыт. 32. Жууап.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре
19.00 сагьатда кьол салынады.
20.00 сагьатда кьол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Кульчаланы Зульфия - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Мокьаланы Зухура (1,2,3,9-чу бетле), Зезаланы Лида (10,11-чи бетле), Ахматланы Лноаза (4,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1659 экз. Заказ №208
Багьасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атыл проспек, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru